

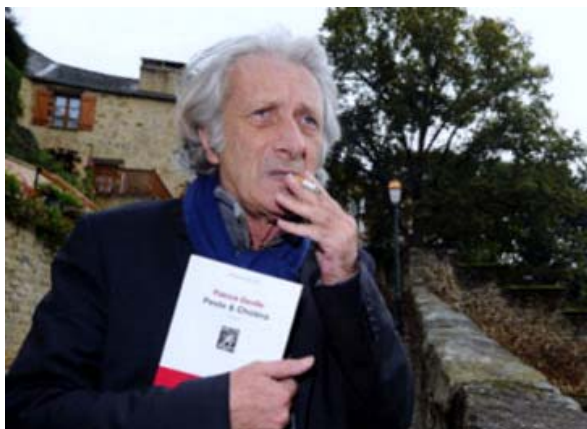
Cuộc Đời Yersin

Kỷ niệm 150 năm ngày sinh Yersin (1863-2013):

Một ngày cuối tháng 7.1891, Yersin theo một chiếc tàu đến Nha Trang. Để rồi như duyên tiền định, nơi đây ông chọn gắn bó suốt 52 năm còn lại của cuộc đời ... Ngày 5.11.2012, tiểu thuyết "Dịch hạch và thổ tả" của nhà văn Patrick Deville viết về cuộc đời và sự nghiệp của nhà bác học thiên tài Alexandre Yersin đoạt giải Văn chương danh giá Fémina. Sự kiện trên không gây ngạc nhiên cho những người từng tìm hiểu về Yersin, bởi tự thân cuộc đời và sự nghiệp của nhân vật vốn đẹp như những trang tiểu thuyết.

Hội ái mộ Yersin

Giới trí thức vốn xa lạ với tệ sùng bái cá nhân. Thế nhưng, ở Khánh Hòa lại có một hội quần chúng thiện nguyện mang tên "Hội Những người ái mộ Yersin", nòng cốt gồm nhiều trí thức cao niên khả kính. Theo gương Yersin, kiên trì và thiết thực giúp đỡ cộng đồng 2 thập kỷ qua, Hội Những người ái mộ Yersin là hội quần chúng duy nhất người dân cùng bạn bè quốc tế tin cậy và nể trọng.

Nhà văn Patrick Deville với cuốn tiểu thuyết Dịch hạch và thổ tả.

Cuối năm 2011, tỉnh Khánh Hòa đồng ý cho làm mới mộ Yersin ở Suối Dầu (Suối Cát, Cam Lâm, Khánh Hòa) nhưng kế hoạch này không được hội đồng ý. Theo hội, phần mộ Yersin là một di tích lịch sử văn hóa quốc gia (1990), việc trùng tu phải tuân thủ nghiêm ngặt các quy định của luật Di sản văn hóa. Hơn nữa kế hoạch thay thế và sửa sang lại cốt mộ, tam quan, tiểu kỳ, lưu hương... có tính cách cách phô trương, kệch cỡm không phù hợp với đặc tính giản dị, khiêm nhường của Yersin nên trái với lời ông đã nói trong di chúc của ông: "Mộ làm đơn giản, tang lễ không rình rang, không điệu văn điệu từ". Rất cuộc, dự án bị bỏ.

Tỉnh Khánh Hòa sẽ tổ chức lễ kỷ niệm 150 năm Ngày sinh và 70 năm Ngày mất của Yersin trong 2 ngày 28.2 và 1.3. 2013. Bưu chính Việt Nam và Pháp đang hợp tác phát hành chung bộ tem 150 năm Yersin vào năm 2013. Nhiều cơ quan ngoại giao, tổ chức khoa học, từ thiện quốc tế và trong nước cho biết sẽ đến Nha Trang dự kỷ niệm 150 năm Yersin. Hội các bệnh nghề nghiệp Pháp cũng đề nghị tổ chức kỷ niệm 150 năm Yersin và ngỏ ý tài trợ lễ trong Năm hữu nghị Việt - Pháp 2013.

Nhân cách đặc biệt

Năm 1887, tốt nghiệp tiến sĩ y khoa tại Paris, Yersin được Louis Pasteur và giới y khoa quốc tế coi trọng các nghiên cứu về bệnh bạch hầu và bệnh lao thực nghiệm của ông. Sự nghiệp và danh vọng đang lên cao, không ai biết tại sao Yersin bỗng nhiên bỏ nghề bác sĩ nếu không đọc tâm tư của ông trong thư gửi mẹ: "*Con không bắt họ trả tiền, Con coi nghề Y khoa như là một thiên chức như là nghề của một ông Cha. Đòi tiền bệnh nhân rồi mời chịu chữa cho họ thì cũng gần như nói với họ (như một tên cướp đường): "Muốn sống thì đưa tiền đây!"*

Đồng nghiệp của con không phải ai cũng chia sẻ ý nghĩ này. Dù sao, con vẫn tâm niệm như thế và khó lòng nghĩ khác".

Bác sĩ Kiều Xuân Cư (95 tuổi), thờ nhỏ từng đến chơi nhà Yersin ở xóm Cồn (Nha Trang), kể rằng lúc lâm chung, Yersin trăng trối: "*Tôi ước ao được chôn ở Suối Dầu, đừng cho ai mang tôi đi đâu cả. Chôn sấp, tôi muốn ôm mãi Trái đất này*". Rạng sáng 1.3.1943, tại ngôi nhà gắn bó nửa thế kỷ trên bờ biển Nha Trang, Yersin về cõi vĩnh hằng. Tiễn ông về Suối Dầu, dòng người nối nhau nhiều cây số. Rất nhiều người dân được Yersin che chở đùm bọc, khóc ông như mất người thân (đến nay, nhiều ngôi chùa và nhà dân ở Khánh Hòa vẫn thờ di ảnh ông bên tượng Phật). Tôn trọng ý nguyện người quá cố, tang lễ được dân địa phương cùng giới chức Pháp và Nam triều tổ chức trang trọng nhưng giản dị, trừ loạt sùng tiến biệt - thủ tục phải thực hiện với người được tặng Bắc Đẩu Bội Tinh – Huân chương cao quý nhất nước Pháp.

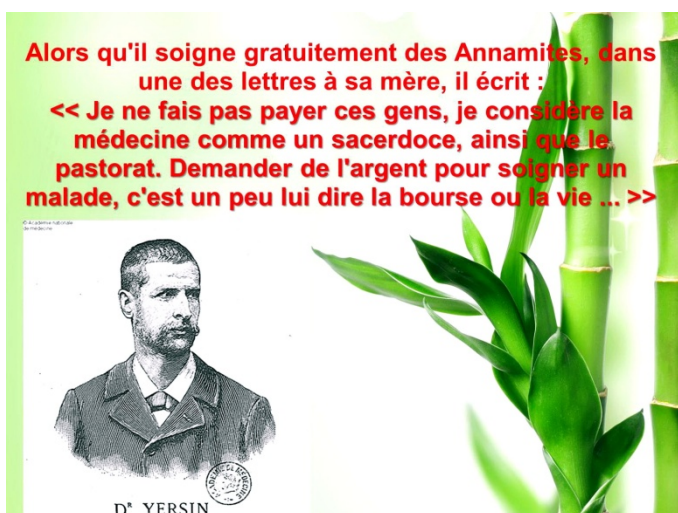
Không thích mọi hư danh hào nhoáng, những dịp xã giao ồn ào, nếu buộc lòng phải đi thì Yersin thường ngồi lặng lẽ, ngại ngùng bên dưới. Ngày nhận Long Bội Tinh của Nam triều trao tặng, ông đạp xe ra về, một tay lái xe một tay ôm mũ che huân chương. Lũ trẻ chạy theo réo: “Ông Năm! Ông Năm!”. Đến nhà là giấu biệt huân chương trong ngăn kéo. Vạn bất đắc dĩ, ông mới chịu đeo huân chương khi có việc gặp giới chức cao cấp để đề nghị làm một điều gì cho dân chúng. Say mê kỹ thuật tân kỳ, Yersin là người đưa về miền Trung chiếc xe hơi đầu tiên. Ông tự lái nó đi Suối Dầu làm việc. Có lần suýt va phải một chú bé, ông cho rằng đi xe hơi có thể gây nguy hiểm cho người dân, Yersin bỏ luôn đi xe. Chiến thắng dịch hạch Mùa hè 1894, dịch hạch hoành hành dữ dội ở Hongkong, quá nửa dân số di tản khỏi thành phố. Hy vọng ở nước Nhật hiện đại sau canh tân, chính quyền Hongkong cầu cứu Nhật, Bộ Y tế Nhật cử cả một đoàn chuyên gia y tế, do Giáo sư danh tiếng Kitasato dẫn đầu cùng những thiết bị hùng hậu. Trong khi đó Yersin một mình xách chiếc rương chứa áo quần và dụng cụ xét nghiệm đến “thành phố chết” Hongkong, ông coi chẳng là gì trước con mắt chính quyền sở tại và đồng nghiệp Nhật. Bị coi rẻ và bất hợp tác, ông thuê dựng lều tranh bên ngoài Bệnh viện Alice Memorial làm phòng thí nghiệm. Qua cha cố Vigano người Ý mồm nói, Yersin “hối lộ” lính canh nhà xác một ít tiền cùng chai rượu để được vào nhà xác trong đêm, xẻo lấy mẫu tế bào của bệnh nhân trên các tử thi phủ vôi bột. Trong khi các chuyên gia Nhật lếch lếch hương đi tìm vi trùng trong máu và phủ tạng, thì chỉ nội một tuần, Yersin đã tìm ra tác nhân gây bệnh và liền đó đi Paris tham gia điều chế huyết thanh kháng dịch. Từ đây, nhân loại đã có phương cách hiệu quả chống lại dịch hạch. Lấy tên Pasteur đặt cho con vi trùng vừa tìm ra, Yersin muốn tri ân người thầy khả kính nhưng năm 1970, Hội nghị sinh vật học quốc tế lần thứ 10 đã chính thức đặt lại tên theo người tìm ra nó thành Yersinia.

Tốt nghiệp tiến sĩ y khoa, mùa thu năm 1890, khi mới 27 tuổi Yersin làm việc ở phòng thí nghiệm của Pasteur ở Paris. Nhiều lần đồng nghiệp bắt gặp Yersin như bị thôi miên trước tấm bản đồ thế giới treo trên tường. Một ngày cuối tháng 7.1891, ông theo một chiếc tàu lên bờ ở Nha Trang. Vừa đặt chân lên đây, xóm chài nghèo khó hoang sơ sát bãi biển trắng muốt đã mê hoặc ông như duyên tiền định. Để rồi, nơi đây ông chọn gắn bó suốt 52 năm còn lại của cuộc đời.

Từ năm 1895, Yersin tập trung gây dựng phòng thí nghiệm vi trùng học và điều chế huyết thanh kháng dịch ở Nha Trang, nền móng của Viện Pasteur Nha Trang. Đang say sưa công việc, đầu năm 1902 ông buộc phải ra Hà Nội theo khẩn cầu của Doumer để thành lập và giữ chức Hiệu trưởng Trường Y Hà Nội (tiên thân Đại học Y và Đại học Dược Hà Nội) là cơ sở đào tạo y khoa đầu tiên ở Đông Dương. Ông phải lo quản trị cả trường y, phòng thí nghiệm liên kết với Viện Pasteur và một bệnh viện trực thuộc trường. Vì vậy mà ngày khởi công Trường Y 27.2.1902 được lấy làm Ngày Thầy thuốc Việt Nam. Cân nhắc trọng trách ấy, Doumer thấy không ai hơn Yersin, thần tượng thanh niên Đông Dương thuở ấy...

Từ tháng 9.1904, Yersin trở về Nha Trang để điều hành cả hai Viện Pasteur Nha Trang và Sài Gòn. Sau đó, ông đảm nhiệm Tổng Thanh tra hệ thống các Viện Pasteur Đông Dương và đã là chủ tịch danh dự Hội đồng khoa học Viện Pasteur Paris.

Trong nhiều cuộc hội thảo quốc tế về Yersin, người ta người ta đều công nhận tài năng, đức độ vẹn toàn hiếm có của ông.

Pasteur chữa bệnh cho người Việt miễn phí. Trong một lá thư viết cho Mẹ ông đã nghi:

“Con không bắt họ trả tiền, Con coi nghề Y khoa như là một thiên chức như là nghề của một ông Cha. Đòi tiền bệnh nhân rồi mới chịu chữa cho họ thì cũng gần như nói với họ (như một tên cướp đường): “Muốn sống thì đưa tiền đây!”.